

Lidové divadlo čís. 111.

J. ECKERSKORN:

Kříž a sovětská hvězda

Cena Kč 5.—.

Nakladatel Josef Birnbaum v Brtnici.

Josef Eckerskorn:

KŘÍŽ A SOVĚTSKÁ HVĚZDA

Činohra o 4 jednáních.

Do češtiny přeložil P. Ignác Miklík C. Ss. R.
profesor v Libějovicích.

NÁKLADEM JOSEFA BIRNBAUMA V BRTNICI.

Knihtiskárna Bratři Živcové v Bohušovicích nad Ohří.

OSOBY:

Polski, ruský mužík (sedlák).

Feodor, kněz)
Sergěj, mužík) jeho synové.

Borovič, starší obce.

Gurko, vládní komisař.

Sbornik, soudce.

Koroča, chudý mužík.

Kaj, tulák.

Jermak,)

Usa,) rudí gardisté.

Aleški,)

Soudní sluha.

1. sedlák.

2. sedlák.

3. sedlák.

4. sedlák.

Dělník.

Genius.

Několik rudých gardistů.

Místa, kde se děj odehrává: I. jednání: Selská jizba.

II. a IV. jednání: Les. III. jednání: Soudní síň.

Všechna práva si vyhrazuje nakladatelství Josefa Birnbauma v Brtnici. Každé neoprávněné provozování stíhá se podle zákona autorského soudně.

Porušení práva autorského se dopouští, kdo bez dovolení nakladatelství divadelní hru provozuje, i když se nepřesvědčil, kdo provozovací právo zadává.

Ke každému předvedení této hry je třeba předchozího svolení nakladatele.

Půjčování výtisků knihy, opisů i jen jednotlivých úloh k divadelním účelům se rovněž nedovoluje.

Veden snahou, umožniti i nejmenším spolkům sehrání poučné divadelní hry, předepisují provozovací poplatky tak malé, že to nikoho znatelně nepoškodí.

Josef Birnbaum, nakladatel v Brtnici.

Úvodem.

Tuto tak časovou činohru sehrála po prvé Mariánská družina mužů a jinochů u sv. Michala v Brně dne 12. listopadu 1933 v sále „Nového domova“ v Brně, Falkensteinerova 43-47 s takovým úspěchem, že divadlo musilo býti ještě jednou opakováno a to ve dvakrát větším sále „Typosu“ v Brně, Běhounská 22-24 dne 8. prosince 1933. Při obou představeních byly sály v pravém slova smyslu nabity diváky. Děj zanechal na všechny návštěvníky hluboký dojem, že žádné oko nezůstalo suché. Pokud se pamatuji, nevynutila ještě žádná hra tolik upřímných slzí jako zde i v očích jinak nervově přece silnějších mužů. Touto pozoruhodnou hrou, která upoutává zájem diváků každou větou a v některých srdcervoucích scénách napíná nervy až na ostří nože, bylo staříčkým katolickým spisovatelem a Mariánským sodálem panem Josefem Eckerskornem jevišti darováno opravdu něco prazvláštního, ojedinělého a mocného. Ne každá hra hodí se na ochotnické jeviště, zvláště, jde-li o scénu katolickou, na níž hraje náboženský spolek. Nejde vždy jen o výdělek, jde o víc, o kus apoštolátu, ba často o doplnění náboženského života, který nelze v kostele rozvinouti, jak bylo správně podotknuto v kritice o této hře. Význam této hry byl patrný i na dalekosáhlém zájmu. Dostalo se mi nejen mnoho poptávek zájemců o tento kus, nýbrž i nadšených projevů uznání díků ze všech vrstev obecnstva s doporučením, aby se tato hra prováděla na všech spolkových jevištích v naší republice.

Hra má vzbuditi plným právem v diváku upřímnou soustrast s naším ujařmeným bratrským národem, který pod sovětskou hvězdou bolestně krvácí. Kus jest proniknut hlubokou vírou a oddaností k Bohu a jeho církvi, vroucí láskou k vlasti a k domácí půdě a nad vší tou zhoubou pěticipé hvězdy klene se vítězíci, byť i krví a slzami zbrocený Kříž, naděje budoucnosti.

Část z čistého výtěžku této premiery byla věnována podpoře chudých studentů pro řeholní stav misionářů-redemptoristů. Čiňte podobně i Vy všichni, kteří budete tuto hru prováděti a věnujte na týž účel z čistého zisku každého představení z lásky aspoň Kč 10.—. Za tím účelem použijte laskavě šekového vplatního lístku in bianco, ježž možno obdržeti u každého poštovního úřadu, a vepište na něm na patřičných místech číslo šekového účtu: 36.774 Praha a Vlastník účtu: „Provinciát C. SS. R., Sdružení sv. Josefa pro kněžský dorost, Obořiště p. Dobříš“.

V Brně v lednu 1934.

Antonín Ambros,
sodál
Mariánské družiny mužů a. jinochů
Brno - Polní 63.

Obsah.

V této úchvatné činohře jest sepsána historie bolševiků: Ruská země pije krev svých nejšlechtnějších vlastenců. Kus líčí způsobem vysoce dramatickým význam, postavení a působení katolického kněze. — V popředí stojí těžce zkoušený, statečný a šlechtný sedlák Polski, pronásledovaný zvrhlým představeným obce Borovičem, ucházejícím se marně o jeho dceru Polju, kterou však Polski závčas odstraní do bezpečí u příbuzných v Československu. Za to trýzní Borovič Polského, který prožívá hotové peklo, při každé příležitosti, až mu jednou hodí bič do obličeje, jímž jej pak spráská. Ne dosti na tom, Polski mu musí ještě políbiti boty. Nejsjarší syn Polského, protirevolucionář Sergěj, přísahá Borovičovi pomstu, kterou také vykoná. Za pomoci 4 zakuklených mužiků dostává se Borovičovi v lese téže potupy, kterou ponížil Polského. Mladší syn, Feodor, je mladým katolickým knězem a plní přestrojen za podomního obchodníka své kněžské poslání za nejtěžších a nebezpečných poměrů. Zrazen sedlákem Koročou a špehounem Kajem za trochu vodky a jidášský groš jest vydán v pospas bolševických tyranů. Při soudním přeličení, vedeném obávaným soudcem Sbornikem v přítomnosti vládního komisaře Gurka, obžalovaný Feodor ničeho nepopírá, nýbrž hrdě a nadšeně se hlásí ke své církvi, jejíž zákony jakož i zákon boží a zákon svědomí staví nad zákony sovětské. Za to jest odsouzen k smrti. Mezi rudými gardisty, kteří mají Feodora zastřeliti, jest jeho

přítel Jermak, jemuž dává poslední s Bohem. Jermak dojat odhazuje zbraň, postaví se vedle Feodora, oba se objímají a padnou. V den vykonání soudního rozsudku oběsí se vyčítkami svědomí štvaný Borovič, jenž ve svém zoufalství vidí stále před očima Feodora s lebkou zakrvácenou. Noc klesá nad lesem a nad oběma v krvi ležícími mučedníky. Tu přichází otec Polski, aby se v němé bolesti pomodlil. Ale i Sergěj přichází ještě jednou, než uprchne do ciziny z milované vlasti, otrávené vodkou, za níž se prodá čest, přesvědčení i lidský život.

Doplňky k činohře „Kříž a sovětská hvězda“.

Prolog: Za hlavní oponou je druhá opona, zakrývající již přichystané 1. jednání, na níž se uvnitř rysovacími hřebíčky připevní obyčejný kříž, asi 70 cm dlouhý, a pod ním velká pěticípá rudá sovětská hvězda; vrhne-li se pak na kříž i hvězdu reflektorem elektrické světlo z přiměřené vzdálenosti, objeví se jejich stíny na oponě, jež možno z hlediště pěkně spatřiti. Před oponou vystoupí genius, nejlépe dívka, stojící stranou na stupínku.

Oblek: Dlouhé, bílé přepásané roucho, splývající vlasy, čelenka; smuteční páska jako pás nebo stuha:

Slyš, bouře divá krajem široširým letí
a zoufalý zní nářek, jak by tisíc hlasů.
To z ruských žalářů a krajů věčných ledů
až ze Sibíře dálné znějí žalné hlasy
z úst utýraných lidí, neboť Čeka řádí.
Svit požárů se nevidaných rychle šíří
a celý Východ plane v hrozné jejich záři.
Zde kříž! Tam hvězda sovětů se nese v dáli
a hrůza, jaké dosud nepoznal svět rovné,
tu jímá národ bedný, nade hlavou jeho
zní zkrvavených bičů dábla sluhů svisty.
Jen na kříž s lidem! Mnohé tisíce již umučeny,
těch, kteří nesklání šíj pod tyranů vládou.
A přece Kristus zvítězí a leskem svého kříže

zas prozáří tu noc pod rudé hvězdy vládou,
jež jako přízrak obestírá křesťanskou tam říši.
Ó, Spasiteli světa, vyslyš naše lkání,
ach, nedej lidu svému bídně zahynouti,
ó, zachraň národ ruský, prosíme Tě vřele!
Pro otců hříchy, staleté viny,
trestáš teď, Bože, dcery a syny.
Odpust již, Bože! Rus svatou chraň!

I. jednání. .

Prostá ruská jizba, hrubý dřevěný nábytek: stůl, za ním lavice neb židle. Vpravo vede krátký žebřík na půdu — myšleno za kulisou. Trochu sena nebo slámy visí odtud. — Na stole stojí konvice s kávou a šálek, též láhev. Vedle kus chleba. Stěny bez ozdob, tu a tam visí starý kabát nebo vesta, též svazeček suchých bilin nebo cibulí.

Výstup 1.

Polski (starý mužik bez kabátu v košili s vyhrnutými rukávy, čepici na hlavě. Sedí u stolu a spravuje proutěný koš. Vstane, sejme kabát se stěny a obléká jej. Naslouchá chvíli vzdálenému zpěvu — zná má píseň o Volze, smutná a žalobná - potřásá tesklivě hlavou a usedne opět k práci. Zpěv netrvá dlouho, jedna neb 2 strofy, zaniká v dáli a nyní teprve mluví mužik vážně, smutně.)

Polski. Jak je trudná tato píseň, tak sklíčená je duše utlačovaného lidu ruského. Ubohé Rusko! Jak úpíš v blátě, zotročeno pěstí bolševika! A jak kat z Moskvy šlape mužíkovi po šíji! Sám Bůh ví, jak píseň ta mne dojíká, je tesklivá jak ta naše duše. (Pohlíží na půdu.) Spí ještě Sergěj? (povstane a jde k žebříku a volá polohlasitě přiloživ dlaně k ústům.) Sergěji, Sergěji! Ubohý Sergěj tvrdě spí ve svém úkrytu. Neohrožený hoch! Jako protirevolucionář pracuje s jinými za svobodu své vlasti, ale musí se ukrývati v domě svého otce. - A co Feodor? (Sly-

šeti rychlé kroky.) Slyším kroky. - Kdo to asi jde? Bože, jak každý šramot člověka hned děsí! (U okna.) Rudý gardista? (Úzkostlivě.) Kdo - jak - co chce? Ach - bohudíky - je to Jermak, přítel mého syna Feodora (otvírá dvěře).

Výstup 2.

Polski, Jermak.

Jermak (rudý gardista, má šedý plášť, pás s po-
boční zbraní, ocelovou přilbu s rudou hvězdou;
v jeho chování a mluvě jeví se tajemnost a starost.
Podává Polskému ruku.)

Jermak. Tak tu vás mám, tatíčku Polski.

Polski (tázavě). Nu co - co je, Jermaku? Co tak ta-
jemně? Stalo - stalo se něco?

Jermak (klade přilbu na stůl, utírá si pot s čela,
chodí neklidně sem tam). Zda se něco stalo? Ba
ano, čert je dosud v Rusku stále puštěný.

Polski. Sedni si, Jermaku. Co tím chceš říci? Mluv!
(Oba usednou.)

Jermak. Jsem s ostatními vojáky v sousedství. Rekvi-
rujeme u mužiků.

Polski. Inu, rozumíme. (Směje se trpce.) Ba ano, re-
kvirovat, tomu již rozumím. (Spravuje koš.)

Jermak. Jako přítel vaší rodiny jsem se snažil, abyste
byli, tatíčku, ušetřeni. Ale výstraha neškodí, proto
jsem k vám zaskočil. Jistota je jistota. Ani Borovič
to nechce!

Polski (trpce). U mně není co rekvirovat. Ach, ne-
šťastné slovo! Lépe by bylo říci: krást, pálit, vy-
dírat!

Jermak. Nic jiného to není.

Polski. Už mi všechno zrekvirovali: krávy, vepře, drůbež! Ó, kdyby se toho moje nebožka žena ještě dožila! (utírá si pot). Potím se rozčilením, když na to pomyslím.

Jermak (zase chodí sem tam). Tatičku, to není všechno. Jsou horší věci. Ba ani slušná žena nemá pokoje, však víte! Skryjte svou dceru Polju . . . Proto jsem přišel.

Polski. Polja je v bezpečí. Je v Československu u příbuzných.

Jermak. Tak je dobře. To jsem rád, zvláště proto, když i vládní komisař není daleko, tento mizerný záletník! Co je s vaším synem Sergějem?

Polski (úzkostlivě). Proč se po něm ptáš? (dívá se po očku na půdu.) Cožpak vědí něco?

Jermak. Ano, vědí, že Sergěj je tajný protirevolucionář, tatičku. A mimo to vím, že se skrývá na půdě.

Polski (polekán vyskočí, upustí koš). Jermaku!

Jermak. Jen se nebát, já nic nevyzradím. Raději bych se dal rozsekat.

Polski (zdvihne koš). Ale odkud - odkud to víš?

Jermak. Že Serpěj je nahoře? Inu, to jste svým bojácným pohledem předtím sám prozradil.

Polski. Sergěj spí.

Jermak. Pak nechme jej klidně spát. A teď ještě otázku, tatičku: Co dělá můj dobrý přítel Feodor . . . tvůj syn?

Polski (v pochybnosti). Kdybych jen věděl.

Jermak. Mně můžete důvěřovati, Polski. Ó, jak zá-

vidím Feodorovi, že je knězem. Jak mne to též nutkalo ke kněžství, sám víte. Bohužel neměl jsem k tomu povolání . . . a stal jsem se rudým gardistou. Jak lituji, že jsem tento krok učinil.

Polski. Tak ti povím. Můj syn Feodor cestuje jako mladý kněz nepoznán krajem, aby tajně pracoval pro svoji církev.

Jermak. Báječné.

Polski. Ovšem. Ale nebezpečí mu hrozí veliké. Obvykle cestuje přestrojen za podomního obchodníka.

Jermak. A nikdo o tom neví?

Polski. Bohužel, Koroča to ví.

Jermak. To je ten zkrachovaný mužík, pijan vodky?

Polski. Ano. Náhodou sem přišel, když tu právě byl Feodor. Přisahal ovšem při všech svatých, že nic neprozradí. Ale ta kořala, ta kořala!

Jermak (ukazuje na láhev). Je v ní snad dobrá vodka? Upřímně řečeno, nepohrdl bych kapkou vodky, beztoho jsem trochu nastuzen.

Polski (bere láhev, dá Jermakovi přivoněti). Ne, Jermaku, to je ocet. Ale pojď jen, mám ještě dobrou vodku pro sebe. Musel jsem ji ovšem schovat (usmívaje se), aby ji nezrekvírovali! (Oba odejdou.)

Výstup 3.

Kaj.

Kaj (je pravý, otrhaný tulák: halena nebo plášť rozbitá, rukávy otřepané, nohy obalené hadry. Dlouhé rozčuchané vlasy černé, za pasem vyčnívá suchá kůrka chleba. Vstoupí pátravě, slídí kolem atd.)

Kaj. To bylo báječné! - To byly nezapomenutelné dny, ty říjnové dny v Moskvě! Ano, to je oheň revoluce! Od té doby vydělávám si víc jako špehoun, než dříve jako pořádný člověk. Tento mužik Polski — prý drží s protirevolucionáři. (Slídí kolem žebříku). Ano, jeho vlastní syn, jmenuje se, myslím, ten neřád Sergěj, - je prý jeden z nich . . . Myslím, v tomto hnízdě by se mělo něco dělat. (Vidí láhev a je celý nadšen.) Aj vaj, copak to je? Vodka? (Špoulí se, otvíraje zátku.) Celé Rusko chlastá vodku, má dělat Kaj výjimku? (Napije se, šklebí se, tancuje kolem mávaje láhví.) Fuj, vždyť je to ocet! Ocet! Prach-sprostý ocet! Mizerný ocet! Ouvej, mé břicho, moje břicho, moje prožluklé břicho!

Výstup 4.

Kaj, Koroča.

Koroča je chudý mužik. Zanedbaný zevnějšek. Nese prázdný pytel. Stojí náhle ve dveřích, dívá se dovnitř a směje se.

Koroča. Chachacha! Už je tu zas ten lump! He, Kaje! Copak tu tančíš?

Kaj (drží si břicho). Ó, já jsem se nachlastal octa, pramizerného octa! (Praští láhví do kouta). Je to chlast! Ani kozel by to nechlastal!

Koroča (přistupuje blíže, vytáhne z kapsy láhev s vodkou). Chachacha! Myslel jsi, že je to vodka, co? Chochocho! Ty hloupé nemehlo! Tu máš, zavdej si jen se mnou! Značka Lenin!

Kaj (pije). Hm, ta pálí! Na zdraví, Koročo, zkrachovaný mužíku! Ještě hlt! (Pije.)

Koroča. Aby tě kozel vzal s tvou řečí. Při tom mi chlap vychlastá všecku vodku!

Kaj (vrací láhev). Tu máš, jen se nerozčiluj! Vždyt celé Rusko je zkrachovaný mužík.

Koroča (dopije). Víím, víím. A Polja? (Zarazí se.) Rozumím — co vlastně v Rusku sháníš? (Pro sebe, stranou.) Málem bych si byl spálil zobák!

Kaj (slídívě). Polja? Co víš o Polje? Polských jsou všichni chytráci, he?

Koroča (rozpačitě). Drž hubu! O tom nežvaním!

Kaj. Hi, hi, hi, já víím víc než ty!

Koroča (zvědavě). Co víš? Houby víš!

Kaj (šibalsky drcá Koroču). Polja je slušná osoba — ale Borovič neřád! (Polekaně.) Co jsem to teď povídal? Vždyt Borovič je náš velevážený a v Moskvě dobře zapsaný obecní starší! Ať mi držíš zobák!

Koroča (směje se). Báječné! Právě jsem si spálil zobák já a teď ty. Už jsme si kvit.

Kaj (pátravě). Nebo lépe řeceno: důvěra za důvěru. Copak jsi chtěl s tou Poljou?

Koroča. Chytám tě za slovo. Tedy mezi námi řečeno: Polski má už svoji dceru v bezpečí.

Kaj. To jsem si myslel. Ale kde je?

Koroča. V Československu. Ale, chlapíku, držet zobák, nebo tě zmlátím!

Kaj. Já také! Hm, co pak víš ještě? Zítřka ti dám láhev vodky.

Koroča. Je to čestné slovo?

Kaj. Copak jsem někomu při vodce zrušil slovo?

Koroča. To víš, já jsem chudý ďas.

Kaj. A vodku máš rád! Tak jen mluv: Co je se syny Polského? Jsou také oni - za hranicemi?

Koroča. Ne. Jeden — Sergěj, — je protirevolucionář.

Kaj. To jsem si myslel. Ale to není žádná novinka. Celá země hemží se protirevolucionáři. Nevíš-li něco lepšího, pak —

Koroča. Co pak? Cože „pak“?

Kaj. Pak si ještě rozmyslím, zda-li mám na zítřek pro tebe sklínku vodky.

Koroča. Co to žvaníš za blboviny? Kdo pak říká, že lepšího nic nevím, ty ruský vole? Sklínku vodky jsi mně slíbil.

Kaj. Tak ven s tím, žíznivý sude. Polski má přece ještě jednoho syna.

Koroča. Ovšem, Feodera. Ten je knězem.

Kaj (živě). Tak přece! Už jsme to tušili, ale nikdo neměl jistoty.

Koroča. Jak? Co? Kdo neměl jistoty? O kom to mluvíš?

Kaj (úlisně). Mluvím o Feodorovi, a nic více. Kdepak se ten pop zdržuje?

Koroča. Nesmím prozradit, Kaje, to žádá čest.

Kaj. Pamatuj na vodku! Kořala nestojí za čest?

Koroča. Jsi ty prohnáný neřád, umíš člověka lehtat!

Kaj. Tak ven s tím: Kde trčí ten Feodor?

Koroča. Trčí — všude a nikde.

Kaj. Osle!

Koroča. Ale docela určitě. Je stále na cestách a to

— převlečen na podomního obchodníka.

Kaj. Snad nemyslíš toho vousatého obchodníka. To je přece již starší muž.

Koroča. Právě to je on. — Vousy — jsou falešné!

Kaj. Aj, aj. Ale myslím, že už přichází tatík Polski.

Koroča. Ale nic nevyzradit, slyšíš? Nesmím přece všechno vyžvanit, při své cti.

Kaj. Jen klid, zítra dostaneš vodku.

Výstup 5.

Kaj, Koroča, Polski.

Polski (mračí se na Kaja). Copak chce ten lump v mém domě? Nevíš už, Kajo, že jsem ti zakázal překročit práh mého domu od té doby, co jsi mne okradl? Marš ven!

Kaj (žalostně, svíraje si břicho). Ach, to je hlad, ohavný hlad!

Polski. A ta kořala! (Dává mu chléb se stolu.) Tu máš chléb a už se syp.

Kaj. A už nic, tatíčku?

Polski. Myslíš snad na uzenou kýtu nebo pečeně? To mají dnes jen v Moskvě. My jsme chudáci. Tak jen zavři dveře zevnitř, prosím, ale už ať to je.

Kaj. Oho, vy jste hrubián!

Polski. Pryč!

Kaj (odejde).

Polski. Já tomu chlapovi nevěřím. Je to nejen šibal, ale také špehoun. - A co ty, Koročo, co chceš?

Koroča (zaražen). Špehoun, povídáte?

Polski. Ovšem, teď pověz ty, co chceš?

Koroča. My dva jsme přátelé, není pravda?

Polski. Řekni raději, že sklenice je tvůj jediný přítel.

Tak ven s tím. Pověz už, co chceš.

Koroča (ukazuje na pytel). Mohl bys mi půjčit pytel pšenice?

Polski. Pytel pšenice? To nejde, Koročo. Vždyť slavná sovětská republika nás mužíky okradla až na košili. To přece víš.

Koroča (svěsí hlavu). Tak nezbývá nám konec konců nic, než buď zemřít hladem nebo se oběsit.

Polski. No, proto musíme my, mužíci, přece hlavu nésti vzhůru. Nesmíme zbaběle opustiti půdu, se kterou jsme srostli tisícířými svazky. Je to svatá ruská země, na to nesmíme zapomínat. Když nás nyní připravují zákeřně o půdu, které otcové naši svým potem nabyli a vzdělávali, nesmíme přece malomyslnět. Jednou — přijdou jiné časy.

Koroča. Kéž by každý mohl tak doufat, jako ty!

Polski. Podívej se na zrnko, které odpočívá hluboko v zemi. Mužik rozrýpe pole, jež hemží se ošklivými červy a přece zrnko prodere se vítězně černou zemí. Tu máš jen obraz: pole, to je Rusko. Zrnko je duše ruského lidu. Teď právě země je rozryta, hemží se ohavnými červy bolševiků. A duše lidu? Zdá se, že je mrtvá. Ale je to klam. Zákon boží v přírodě působí, že každé zrnko prahne po světle, po slunci. Červi mohou hroudu jen zkypřiti, ale vzrůstu zabrániti nemohou.

Koroča. Už rozumím, jak to myslíš. Ale moc bolše-

viků je příliš velká, musíme se před ní skloniti.

Polski. To se zdá! Bůh má s Ruskem zvláštní úmysly, to mé pevné přesvědčení. Ruská země byla pro duši příliš tvrdá. Musela býti rozryta božím rádlem, t. j. válkou, revolucí, bolševismem. Ale z této zkypřené, krvi a slzami zmrvené půdy vyrostou nové, skvělé pokolení boží, o tom jsem přesvědčen. Musíme ovšem dále bojovati, trpěti a krváceti, ale nesmíme už milovati vodku; (s důrazem) rozumíš, co myslím?

Koroča (schýlen). Ano, rozumím.

Polski. Kořala je strašným spojencem bolševiků. — Ale dost o tom. Podívám se, kolik mohu dát ze své pšenice. Pojď se mnou. (Oba odcházejí.)

Výstup 6.

Feodor (jako podomní obchodník se skřínkou. Má plnovous.)

Feodor. Ó, ty má drahá rodná chaloupko! Jak často jsem k tobě v duchu zalétal; — nyní jsem zase v tvých milých zdech, — já — který nenacházím nikde klidu. Zde sedávala vždy má nebožka maminka, když nám vypravovala za dlouhých zimních večerů, — tam zase sedával můj drahý tatíček. Na stěnách bývaly svaté obrázky, které nyní — bohužel — musely zmizeti. Noví vládcové nechtějí jich mít na očích. (Skřínku postaví na zem a sedne si.) A já musím konati práce svého kněžského povolání tajně, přestrojen za podomního obchodníka. A přece, jak miluji toto svaté povolání! — A i když jako vyvrhel musím choditi po zemi svých otců, i když jsem odsouzen na smrt a nepřátelé po mně slídí,

vždy chci žít i zemřít pro své vznešené povolání. Jermaku, můj ubohý příteli! Také před tebou se vznášelo toto vznešené povolání, i tys chtěl být knězem, ale byl jsi příliš slabý. Svět tě zadržel ve svých okovech. Slyšel jsem, že ses stal rudým gardistou!

Výstup 7.

Feodor, Polski.

Polski (dojemná scéna, objímání). Feodore, tys opět zde! Můj synáčku, můj drahý synáčku!

Feodor (odloží vousy a políbí otci ruku). Tatíčku, drahý tatíčku!

Polski. Tušil jsem v tyto dny, žeš nablízku, a bál jsem se o tebe.

Feodor (oba se posadí). A proč, tatínku?

Polski. Hrozí ti veliké nebezpečí. Rudí gardisté jsou blízko, Jermak přišel nás varovat. Považ, Feodore, on je rudým gardistou, a přece kdysi chtěl —

Feodor. Víím, víím. Kde jest můj bratr Sergěj?

Polski. Je tady.

Feodor (radostně bere otce za ruku). Co pravíš? Že bych ho mohl spatřit? Ó, jak jsem rád! Můj bratr Sergěj! Kde je?

Polski. Spí nahoře zahrabán do sena. I on vede potulný život pro naši věc. Mám ho vzbudit? Byl velice unaven.

Feodor. Ne, tatínku, nech ho, ať se vyspí. Však ho později ještě uvidím. Ale vidím, že tě něco trápí. Co je to?

Polski. Který věrný Rus je dnes bez obav a bez starosti? Je tu Borovič.

Feodor. Tatínku, je ještě stále takovým spustlíkem?

Polski. Ano. Víš, že již dříve pronásledoval tvou sestru Polju svými nabídkami k sňatku. Polja je však v Československu v bezpečí.

Feodor. Jak se daří naší sestřičce?

Polski. Zprávy, které o ní dostávám oklikou, jsou příznivé. Na tebe zvláště tam stále vzpomíná. A teď ten Borovič! Od té doby, co jsem vzdálil Polju, pronásleduje mne svým vztekem. On si myslí, že ji skrývám někde na blízku a chce mne přinutiti vším možným násilím, abych mu to místo prozradil; chce ji pojat za manželku.

Feodor. Ubohý tatínku!

Polski. Jako zuřivý pacholek bolševiků má skoro neomezenou moc, zvláště nyní, kdy vládní komisař je tak blízko.

Feodor. Gurko?

Polski. Ano. To je také zlý člověk.

Feodor (vstane, chodí pomalu po jizbě). Co říkáš, tatínku, je velice smutné, ale i tyto zkoušky přejdou, i kdyby to mělo trvat celý lidský věk.

Polski. Ty víš, jak jsem rozrušen?

Feodor. Víím, tatínku. Po tobě jsem zdědil křesťanský optimismus. Poslyš, jaké je dnes smýšlení mezi námi mladými kněžími. Zkrátka báječné! (Nadšeně.) Pracujeme neúnavně. Zakládáme křesťanské buňky v každé továrně, v každém dole, v každé kasárně. Řádíme ve veřejných knihovnách, studujeme socia-

listickou a marxistickou literaturu a proto jsme s to, popadnouti za rohy ducha lži, který se tam skrývá.

Polski. To je zajímavé!

Feodor. Nepřátelé to tají před světem, neboť nechtějí se k tomu přiznati, že hvězda sovětů je na zhasnutí. A věř mi, tatínku, v srdci našeho ujařmeného lidu probouzí se jakási nová síla. Moc kříže je dosud nepřemožená. Budoucnost Ruska patří Bohu!

Polski (vstane, obejmě Feodora). Statečný hochu, Bůh ti žehnej!

Feodor. A my? My mladí kněží jsme úderné roty v prvních řadách. Budeme — snad — muset obětovati i svůj život, ale z naší krve povstanou noví bojovníci! (Je slyšet hřmotné kroky.)

Polski (u okna). Běda! Přichází Borovič! Zdá se mi, že je podnapilý. Co teď?

Feodor. Nech mě. jen jednat, tatínku, já se už vyznám. (Rychle si dá vousy, vezme skříňku a dělá, jakoby smlouval s Polským.)

Výstup 8.

Feodor, Polski, Borovič, Sergěj.

Borovič (zuřivě vrazí do jizby, jeho krok je poněkud nejistý, ale nesmí budit smích. V ruce má bič.)
Ha, kdo je to?

Feodor (zavírá skříňku). Příště vám budu moci spíše něco prodati, pane Polski?

Polski. Peněz je, milý pane, poskrovnu.

Feodor. Když tak, tedy na shledanou. (odejde.)

Výstup 9.

Polski. Ach, vy zde, pane Borovič? Promiňte, že jsem vás hned neviděl.

Borovič. Kdo byl ten chlap?

Polski. Cizí obchodník. — Neráčil byste se na chvílku posadit?

Borovič (zhurta). Ne, chci stoje s tebou mluvit! (Přihne si z láhve, kterou má u sebe). Chci mít jednou jasno!

Polski. V čem, smím-li se ptát?

Borovič (hodí Polskému bič do obličeje). V tomhle! Zdvihneš ten bič! (Polski stojí zpřímá a dívá se Borovičovi do očí. Sergěj se objeví nenápadně na žebříku a s bolestí a zoufale pozoruje pohanění svého otce.) Zdvihneš jej? Tam jsou rudí gardisté. Jen kývnout a budeš odveden! (Polski zdvíhá pomalu bič.) Kde je Polja? Chci, aby byla mou manželkou! Kde je? Chlape, ty mlčíš? (Švihne bičem.) Kdes toho neřáda schoval?

Polski. Na tuto otázku nedám ti nikdy odpovědi.

Borovič (zuřivě mlátí kolem sebe). Ha, to říkáš mně, obecnímu staršímu a příteli Gurkovu? Ty jsi také takový protirevolucionář jako tvůj syn Sergěj?

Polski. Ne!

Borovič. Lháři! (Švihne bičem.) Ale počkej, pyšný kulaku, však já tě zkrotím! Na kolena! Klekneš, nebo poletíš do horoucích pekel! (Polski klekne.) Tak! A políbit moje boty! (Polski tak učiní.)

Sergěj. Běda, že jsem se musel dožít potupy svého otce! Běda nám bezmocným! (Odejde.)

Borovič. Kdo to byl? Tvůj syn Sergěj? Mlčíš? Ha, nic ti to nepomůže! Však já ho dostanu! (Vrávorá ke dveřím).

Výstup 10.

Polski.

Polski. Bože můj! Všecko pro Tebe! (Vstane jako zlomený. Sedne si ke stolu, oči má vytřeštěné jako šílenec. Pak opře lokty o stůl, hlavu složí do dlaní a tiše pláče. Ruce se chvějí, celé tělo sebou křečovitě škube. Hudba hraje slabě slohu písně o Volze. Žalostně zaznívá melodie.)

O p o n a p a d á .

II. jednání.

Les. V pozadí skála, vůkol balvany. Tu a tam z větvi upravená lavička.

Výstup 1.

Sedláci leží nebo sedí kolem. Jeden z nich hledá suché větve, posadí se na lavičku, váže je v otep a potom ji odnáší. Jiní kouří nebo nacípávají dýmky atd.

1. sedlák. Říkejte si, co chcete: My sedláci jsme dnes v Rusku jen k tomu, aby nás vydrancovali.

2. sedlák. Rudí (gardisté) nám to zase vyvedli! I poslední svou kozu musel jsem vydat.

3. sedlák. A já jsem měl jedno prase v chlívků... a to je pryč!

4. sedlák. Měli by se ti chlapi zabít!

1. sedlák. A ten hlad! Nemůžeme se již najíst! Žili jsme to někdy, aby ruský mužík musel trpět hlad? Tehdy jsme měli chleba pro půl světa.

2. sedlák. Podívejme se na sebe; každý z nás má jiný obličej a přece máme něco společného. Co nás dělá sobě tak hrozně podobnými, tak hrozně, že se člověku až slzy derou do očí. Bratři, to je právě ten hrozný hlad!

3. sedlák. A komu máme za ta děkovati? Jen Moskvě!

4. sedlák. Tam nedbají, že miliony lidu umírá hladem.

1. sedlák. Tam si z toho nic nedělají, že národ je znemravnělý a manželství zničeno. Lid znemravnělý

a hladem zmořený mohou z Moskvy snáze ovládati.
Bože, jsou to časy!

2. sedlák. Kdepak je nyní tak vychvalovaná svoboda, kterou nás dříve mámili? He? Jedná se s námi nyní jen jak s kupným dobytkem.

3. sedlák. Máš pravdu, ačkoliv ten pravý dobytek je někde jinde!

4. sedlák. A proč chtějí zničit náboženství? Proč zavírají kostely, proč je vyhazují do povětří? Protože ti vrahové mají přes to — tuhle — (bije se v prsa) svědomí, soudce, kterého se bojí.

1. sedlák. Pozor! — Slyšel jsem, jak zapraskla větev. (Všichni naslouchají, vstávají.) Člověk nesmí dnes věřit nikomu.

2. sedlák. Všude jsou špehouni. (Chvíli ticho, zase slyšeti praskání větví.)

3. sedlák. Teď právě jsem také slyšel praskání větve. Někdo nás poslouchá.

4. sedlák. To je Borovič, starší naší obce, je prý to také takový lišák, který nemá dobrého svědomí. — Ale přece ne! To je Sergěj, syn Polského. Podívejte se, kývá na nás. (Všichni na něho kývají).

Výstup 2.

Sedláci, Sergěj,

Živý výstup. Všichni pozdravují Sergěje, potom si sednou, někteří stojí kolem něho, Sergěj vypravuje s velikým rozčilením, jsa občas obtěžován živě gestikulujícími muži.

1. sedlák. Co se stalo našemu mladému bratru Ser-

gějovi? Proč jsi tak rozčilen?

2. sedlák. A ve vlasech máš ještě slámu. (Odstraňuje stébla.) Jak jsi sem přišel, můj hochu?

Sergěj. Přicházím právě z domu svého otce, kde jsem byl schovaný na půdě.

3. sedlák. Schovaný, pročpak schovaný?

4. sedlák. Aj, aj, Sergěj je přece vůdce protirevolucionářů!

1. sedlák. Protirevolucionáři jsme vlastně všichni!

Sergěj (utřel si zatím s čela pot). Slyšte, přátelé! — Jistě, musel jsem se skrývat, protože rudí gardisté jsou na blízku.

Všichni sedláci. Rudí? (Jeden přes druhého.) Ach tak! Ano, ano! Lupiči! a pod.

Sergěj. Spal jsem na půdě a tu najednou slyším hlasitý hovor. Byl to ten lotr Borovič, který mého starého otce zase hrubě urážel. (Všichni se rozčilují.)

2. sedlák. Ptal se zase na tvou sestru?

Sergěj. Ano. Padouch jeden! — Hodil tatínkovi bič do obličeje a poručil mu, aby jej zdvihl. (Mužici se horší.) A protože rudí byli blízko, musel tatínek uposlechnouti. Já — stál bezradně na žebříku skřípaje zuby. Co jsem mohl dělat? Kdybych byl chlapa zmlátil nebo uškrtil, byl by na tom tatínek ještě hůř.

3. sedlák. Ovšem, když vojáci byli blízko!

Sergěj. Krev ve mne vřela. Ale nejhorší bylo to, že tatínek si musel před ním kleknout a políbit tomu chlapovi botu! (Výkřiky rozhorlení.)

4. sedlák. Já bych raději . . . ha!

Sergěj (temně, tlumeným hlasem). A bil ho! — To všecko proto, že mu nechtěl prozradit, kde je Polja.

1. sedlák. Přátelé! Co tu slyším o Borovičovi, je tak děsné, že člověku kypí krev. Potupy, které se dostalo Polskému, dostalo se i nám! Zde, Sergěji, ruka na to (stiskne Sergějovi ruku.) jsme při tobě! Toho psa Boroviče musíme zkrotit! (Všichni tisknou Sergěji ruku.)

Sergěj. Otec tomu nesvolí, neboť jako křesťan . . .

2. sedlák. Pozor! Myslím, že přicházejí vojáci. (Chvíli poslouchají a slyší vzdálené kroky.)

3. sedlák. Pojďte, najděme si jiné místo! (Všichni odejdou.)

Výstup 3.

Jermak, Usa, Aleški.

Usa. Zde, kamarádi, zde si odpočineme! (Postaví zbraně dohromady.)

Aleški. A což abychom si hodili karty?

Usa. Dobře.

Aleški. A co ty, Jermaku?

Jermak. Jen si hrajte, já o to nestojím. (Obchází, ruce na zádech. Ostatní počínají hrát na lavici.)

Usa. Snílek!

Aleški. Tak nám aspoň půjč tvou láhev s vodkou!

Jermak (ukazuje na láhev). Je prázdná!

Usa. Poslyš, bratříčku Jermaku, vodka je asi tvá žhavě milovaná přítelka? Každou chvíli je tvá láhev prázdná.

Jermak. Bohužel, stala se mi kořala vášní. (Smutně.)
Usa. Bohužel?

Aleški. I nechme jej, Uso, ať si jde svou cestou.

Usa (prudce). Jdi mi k šípku s touto cestou. Rudý gardista, který se šklebí jako umrlec, když je řeč o vodce, je zmetek.

Jermak. Jen se nesmějte! (Jako ve snu.) Nikdo neví lépe než já, jaká dábelská moc je v kořale. Jak je tu člověk jako okovy spoután . . . hanebnými okovy! — Ó!

Usa. Co ten tu žvaní?

Aleški. Říká se, že teskní po popovi.

Usa (celý paf). Co to povídáš, Aleški?

Aleški. Ba, ještě více: On sám prý chtěl býti popem, ale kořala učinila jej k tomu neschopným. Jen ho nech. Uso, a už o tom nemluvme.

Usa (směje se rozpustile). Hahaha! Jermak popem! To musím vypravovat dnes večer v kasárnách!

Jermak (hněvivě). Mlčíš!

Usa. Víš, bratříčku, co bychom v tomto případě s tebou udělali? Buď bychom tě zastřelili, nebo poslali na dábelské ostrovy. To je dnes úděl ruských popů!

Aleški. Pst! Pst! Přichází vládní komisař. (Všichni vstávají.)

Výstup 4.

Jermak, Usa, Aleški, Gurko.

Gurko (je velebná postava: plášť s kožešinovým límcem, s beranicí a aktovkou.) Aha! Tu jste, lidičky! Copak děláte?

Jermak. Odpočíváme, pane komisaři!

Gurko (měří Jermaka pohledem). Kdo jsi, mládenče?

Jermak. Rudý gardista Jermak. (Ostatní se štouchají.)

Gurko. Tvůj zjev mi připadá zvláštní. — Snivý. —
Proč to?

Jermak (pokrčí rameny).

Gurko. Chybí kořala, he? To je to? (Ostatní se tajně
usmívají.)

Jermak. Ano, pane komisaři.

Gurko. A co vy? Vidím na lavici karty.

Usa. Hodil jsem si s Aleškim.

Gurko. Dobře, dobře. Slyšel jsem, že jste mužíky
jaksepatří oškubali.

Aleški (usmívaje se). „Rekvirovali“! Pane komisaři

Gurko (směje se). Chlapi! To se jen tak říká! (Vy-
tahuje poukázku z mapy.) Tu máte poukázku na půl
vědra vodky.

Aleški (ukazuje listinu Usovi záře radostí). To zna-
mená 6 litrů!

Gurko (hrozí usmívaje se). Ale ne to vypít sami,
rozumíte?

Aleški. K službám, pane komisaři!

Gurko. Ať pije celé rekvisiční velitelství. (K Jerma-
ku.) A ty také!

Jermak (povzdechne.) Ne, já bych nerad.

Usa. On má výčitky svědomí, pane komisaři, neboť
vodka je jeho vášní.

Gurko. Na to také vypadá. (Usa a Aleški se smějí.)
Zítra bude se pak drancovat dál, rozumíte?

Aleški. Až bude mužikům krev z prstů stříkat, pane komisaři!

Gurko. Tak, tak. Musím držeti kulaky zkrátka. A především pšenici! Prasata, telata a kuřata samozřejmě také! Co je s Polským? Už jste vykonali u něho návštěvu?

Aleški. Jermak byl u něho.

Gurko (k Jermakovi). No tak, co na to říkáš?

Jermak. Polski už nemá nic.

Gurko. Já tomu starému šejdířovi nevěřím. (Aleški se hlásí.) Tak co? Co chce ještě Aleški.

Aleški. Zvláštní je to, že starší obce není pro to, aby se u Polského rekvírovalo.

Gurko. Co to Borovičovi napadá? Za to mu napraskat karabáčem.

Usa. To bych neradil, pane komisaři, neboť Borovič nám velmi prospívá.

Gurko. Proč se ujímá Polského?

Usa. Poněvadž chce mítí sňatek s dcerou Polského.

Gurko. No, budiž. Ale — tu přichází sám Borovič. (ustoupí stranou.)

Výstup 5.

Předešli, Borovič.

Borovič (je podnapilý, drží v ruce láhev, která mu však vypadne mezi výstupem). Ano. — Zde je Borovič! Co chcete od něho? Kdosi volal moje jméno.

Aleški. Což nevidíte vládního komisaře?

Borovič (dívá se vyjeveně na Gurka). Ach ano, už

vás poznávám, pane komisaři! Promiňte! Já jsem totiž . . .

Gurko (usmívaje se podává mu ruku). Už je to cítit, pane přednosto.

Borovič. Byl jsem totiž rozvzteklén. A když jsem vzteklý, to jsem nemehlo, to vím.

Gurko Výborně! Takových mužů můžeme potřebovat. Co vás tak rozvzteklilo?

Borovič. Ten zlotřilý kulák Polski. —

Gurko. Tak, tak! (Rudí gardisté se baví potichu.)

Borovič. To jsem dnes kulaka zkrotil. (Vojáci nyní poslouchají hovor. Jermak zůstává vážným.)

Gurko. Tak? — Jak jste to udělal?

Borovič. Nejprve jsem mu hodil svůj bič do obličeje. Pak mně musel boty líbat! — Hahaha! To jste měli vidět, jak se při tom tvářil!

Gurko. To bylo ošem trochu silné, ale nic neškodí. S každým vzpurným mužíkem musíme tak zatočit.

Borovič. A co? Ten ničema mi kazí plány; ale já ho zkrotím. Ta selská palice! — Polja je moje! .Bude-li mi vzdorovat, píši do Moskvy.

Aleški (směje se). Vždyť neumí psát!

Borovič (zlostně). Drž zobák! — Promiňte, pane komisaři, — ale ta drzá huba zde . . .

Gurko (zdvíhá ruku). To je žert, ale zdá se, že začíná pršet. Tam nahoře stojí chalupa u lesa. Ať si je zpustlá, půjdeme tam.

Borovič. Vždyť dnes pustne celé Rusko. (Všichni odejdou.)

Výstup 6.

Sergěj, mužici.

Tajemná scéna. Herci rozhlížejí se opatrně, mluví tlumeně, ale srozumitelně. Nejprve vystupuje Sergěj s bičem za pasem. Čihá, pak kyne. Mužici se připlíží, jeden po druhém, jeden kývá na druhého.

Sergěj. Připlížil jsem se k nim a poslouchal. (Ukazuje jedním směrem.) Tam! Teď sedí tam nahoře v té chalupě. Pár kapek deště je zahnal.

1. sedlák. Co pak jsi tu slyšel, Sergěji?

Sergěj. Byla to nestydatost, jak se chlubili svým klučkovstvím. Zítřka má se drancovat dál. „až mužíkům poteče krev z prstů“! (Všeobecné pohnutí.)

2. sedlák. Slyšeli jste to?

Sergěj. Nejen prasata, kuřata, dobytek a pšenici budou rekvirovat, ale všechno, co najdou.

3. sedlák. Holota!

4. sedlák. A Borovič byl při tom?

Sergěj. Ano. Ten pijan přišel později. Byl ožralý. Ale přísahám, že mi dnes neujde. Čím se provinil proti mému otci, to si musí odpykat.

1. sedlák (shýbá se). Hledte, tu leží láhev od vodky. Trochu vodky je ještě v ní. (Láhev jde z ruky do ruky.)

2. sedlák. To je láhev Borovičova. Já ji znám.

Sergěj. Dejte mi ji. Jestli mu patří, pak se určitě vrátí. Tento vzácný majetek neopustí.

3. sedlák. Hledte, hledte! Vojáci opouštějí chalupu! Patrně odcházejí!

4. sedlák. Ale tam vrávorá Borovič — jde přímo k nám, neřád! Bude hledat láhev.

Sergěj. To je můj okamžik a jeho osud! Nuže ať nás nepozná, jak jsme se umluvili. (Všichni si uváží černé šátky na obličej tak, že jen oči jsou volné.) To patří k tajnému soudu lidovému. A teď se schovat. V pravý čas pak vystoupíte. (Mužici se rozejdou v čtyři různé směry.) Já lotra přijmu. Bič hezky švihá! (Postaví se do pozadí s rukama založenýma. Slyšeti, jak kdosi klopýtá přes větve.)

Výstup 7.

Sergěj, mužici, Borovič.

Borovič (těžce klopýtaje, hledá všude. Opilost ne příliš vyznačit. Mluví těžkopádně). Zde — zde přece musel jsem svoji láhev ztratit. Zpropadeně, kdepak je? Ne a ne ji najít. K dasu, vždyť vodku musím mít. Satane, máš ji?

Sergěj (náhle vystoupí a nastaví láhev). Uhodl jsi, mám ji! (Stojí jako sloup.)

Borovič (leknutím ucouvne, sáhne si do vlasů atd.) Ha! Kdo jsi? — Mlčíš? — Ty! Ty! — Hruza mne jímá, — děsné! — Kdo jsi? — Tak mluv! — Ne, půjdu zase dál. (Obrátí se, tu vystoupí 1 sedlák a stojí se založenýma rukama před ním. Borovič vykřikne. Obrací se k druhému východu, tu vystoupí 2. sedlák v tomtéž držení těla atd., že je obklíčen čtyřmi mužiky. Celá scéna má působiti příšerně. Borovič stojí tu s třesoucíma kolenama. Tu praví s třesoucím hlasem a sepjatýma rukama.) Povězte mi, prosím, co ode mne chcete?

Sergěj (vytáhne pistoli). Vidiš tu pistoli? (Hrozivě.)
Vidiš ji?

Borovič (třese se.) Ano, ano, vidím ji.

Sergěj. Jen hlesnout a spustím — a kulku máš v hlavě.

Borovič. Jjj — já budu úplně klidný.

Sergěj. Vidiš tyto přestrojené muže?

Borovič. Ach ano, vidím je. Dovol, ať uteku!

Sergěj. Jakmile se pokusíš o útěk, roztlukou ti hnáty na kaši. To jsou tvoji soudcové.

Borovič. Co — copak mám dělat?

Sergěj (hodí Borovičovi bič do tváře). Zdvihneš bič.

Borovič (vykonává rozkaz, chvěje se). Tu — je.

Sergěj (šlehně jej bičem — jen markírovat, tlesknutí rány může se provést za scénou). Ničemo! A teď na kolena! — Na kolena, nebo půjdeš do horoucích pekel! (Borovič kleká a nařiká.) Tak! — A teď políbit mé boty!

Borovič. Pane, to — to přece — nemohu, — jsem přece . . .

Sergěj (švihne jej). Já tě naučím, ty sloto! Boty políbit!

Borovič (vykonává rozkaz sténaje). Ach, ach, to bych nikdy nepomyslel!

Sergěj. Uznáváš, že jsi nejhorší ničema na světě?

Borovič. Ach ano, — jsem — jsem největší ničema.

Sergěj. Uznáváš, že jsi sprostý a zbabělý chlap?

Borovič. Ano; jsem špinavý, sprostý a zbabělý chlap!

Sergěj. Vy jste svědky, že představený obce, Borovič, je zbabělý chlap.

Sedláci, Ano, jsme svědky.

Sergěj. Na rozloučenou několik ran. (Zbije Boroviče, pak všichni odejdou kromě Boroviče, který zůstane ležeti a žalostně naříká.)

Výstup 8.

Borovič, Kaj.

Borovič (leží kvíleje na lavici, kam se namáhavě přivlékl. — Tu přichází Kaj a opatrně se ohlíží.)

Kaj. Co je vám, pane? Slyšel jsem vás naříkat.

Borovič. Kdo jsi?

Kaj. Jsem špehoun Kaj. A vy jste přednosta obce, že? Ležíte tu žalostně jako ubohá čarodějnice!

Borovič (polo pro sebe). Co se mně stalo, nesmím nikomu vypravovat. Ne, nic neřeknu, nebo bych se na vždycky zahodil.

Kaj. Bylo to tak hrozné?

Borovič. Ne, dostal jsem jenom housera.

Kaj. Ó, houser je zlý! Mám vás namazat, pane? Moje teta totiž . . .

Borovič, Dábel ať ti namaže i s tvou tetou!

Kaj. Ale jistě, pane, namazat je dobré. Použiji k tomu skopového loje.

Borovič. Mlč už. Kdybys věděl, jak mne namazali! (Sténá).

Kaj (Istivě, ukazováček na nose). Ó, já už tuším. Slyšel jsem práskání biče, — to bylo to?

Borovič (nedůvěřivě). Kdopak jsi?

Kaj. Už jsem přece řekl, že jsem špehoun Kaj. My-
slím, že vám pomohu.

Borovič (zdvihá se). Pse, jestli mne obelžeš!

Kaj. Bolesti vás dělají sprostým, jak vidím. Mám pro
ně výborný prostředek u sebe, pane Boroviči. (Vy-
tahuje láhev.) Výborná vodka. Je dobrá proti kara-
báčovému revmatismu. Pijte!

Borovič (pije chvatně). Ta dělá dobře. Haa! Teď už
věřím, že jsi můj přítel.

Kaj. Ovšem! A mužik Polski je váš nepřítel.

Borovič (zastrčil láhev). Polski? Co víš o něm?

Kaj. Ó, vím mnoho! Vždyť na to jsem přece špehoun.

Borovič (naslouchaje). Copak víš?

Kaj (chytrácky). Víím, že ti Sergěj napráskal, a že jsi
mu musel boty líbat.

Borovič (vyjede prudce). Pse, to že víš?

Kaj. Pane přednosto, jako bolševik máte mítí tolik
slušnosti, abyste svého přítele nenazýval psem.

Borovič. Bolesti mne činí vzteklým.

Kaj. To omlouvá. Ale já víím všecko. Zatím co mas-
kování mužící číhali v křoví, ležel jsem nedaleko
ukryt.

Borovič. Tedy ten Sergěj! Už rozumím. Chlap se
pomstil na mně za svého otce! Co víš ještě?

Kaj. Ó, víím ještě mnoho. Na příklad o druhém synu
Polského . . .

Borovič (náhle). O popovi? — Tak honem povídej.

Kaj. Pane, jsem špehoun a musím žítí ze svého řemesla,

Borovič. Rozumím. Dostaneš 100 rublů, jestli mi to prozradíš.

Kaj. Prozrazený pop stojí 300 rublů!

Borovič (zaškaredí se), Dobře, dostaneš 300 rublů. Tak vypravuj. Musím nasytit svou pomstychtivost.

Kaj (posadí se vedle Boroviče na lavici). Znáte podomního obchodníka, který čas od času tímto krajem cestuje?

Borovič. Myslíš toho vousatého?

Kaj. Ano. Tahá sebou skříнку — a vousy jsou falešné. — Myslím, že se právě opět potuluje tímto krajem.

Borovič (napjatě). A co dál? Člověče mluv.

Kaj. Tento obchodník je Feodor, syn Polského.

Borovič. Tak je můj. Vousy mu strhnu a chlapa zatknu. — Jak jsi to vyšpehoval?

Kaj. Mužik Koroča mi to prozradil. (Dívá se náhle ven.) — Ó, tam, tam právě, tuším, přichází ten, o kterém mluvíme. — A tam zase vidím vojáky! Všechno vám přeje. — Ustupme trochu stranou a vběhne nám do pastí.

Borovič (dívá se rovněž ven). Vidím též Gurka, komisaře. Teď se to podaří. (Oba odejdou.)

Výstup 9.

Borovič, Kaj, Feodor.

Feodor (vstoupí se skřínkou nic zlého netuše. Ohlíží

se a tu vystoupí Borovič. Kaj číhá v pozadí.) Ach, tu je kdosi! Pozdrav Pán Bůh, milý pane.

Borovič. Neznáš mne?

Feodor (váhavě). Ó — ano. Myslím, už jsme se viděli.

Kaj (tajně kývá na vojáky).

Borovič. Bylo to u mužika Polského, že? (Pátravý pohled.)

Feodor. Ano, ach ano. — Nu, musím jít zase dále. Na shledanou. (Chce vlídně odejít.)

Borovič (zadrží a uchopí jej za rukáv). Jako obchodník máš proklatě naspěch. Ukaž, co všechno prodáváš?

Feodor (otvírá skříňku). Maličkosti, pane. Zde mám na příklad —

Borovič. Ach, ty tretky mne nezajímají. Máš na prodej falešné vousy, jako tyto? (Strhne Feodorovi vousy.)

Feodor (ulekaně). Můj Bože!

Borovič (jizlivě). Tvůj Bůh ti málo pomůže. Jsi zakuklený pop, syn mužika Polského? Zapíráš?

Feodor. Ne, nic nezapírám.

Borovič. Tedy jsi usvědčen. (Ohlíží se.) Kde jsou rudí gardisté?

Kaj. Už jsem je přivolal. Už jdou. I vládní komisař přichází.

Výstup 10.

Předešli, Gurko, gardisté.

(Pohnutá scéna. Jermak je bolně dojat spatřiv přítele; zůstává v pozadí.)

Gurko. No? Co se děje?

Borovič. Toho popa jsem tu právě zatkl. Jako podomní obchodník pracuje tajně v zemi v duchu své církve a protirevolucionářů.

Gurko. Dobře. Zítra přijde před soudce Sbornika. Odvedte ho. (Usa a Aleški Feodora odvádějí.) Kdo vám to udal, pane obecní přednosto?

Borovič. Zde, Kaj. On sovětské vládě prokázal už mnohé služby.

Gurko (ke Kajovi). Chválím váš důvtiv. Zítra vám Borovič vyplatí odměnu.

Kaj. To je dobře, pane komisaři.

Gurko (k Borovičovi). Pak to vyrovnáme s kasou státní. A nyní pojďme.

Borovič (pro sebe). Tak jsem se pomstil. (Všichni kromě Jermaka odejdou.)

Jermak (zoufale). Můj Bože, co dělat, Feodore, ubohý příteli! (Posadí se na lavici.) Tvá smrt je jistá. — A já — já mám ti nakonec srdce prohnat kul-
kou? (Pohnut skrývá obličej do dlaní.) Co mám dělat? — Co — co jen — dělat?

O p o n a p a d á .

III. jednání.

Soudní síň. — Pozadí a kulisy černé. V pozadí podium, na něm soudní stůl, přikrytý látkou křiklavě červenou. Na stole akta, knihy, velký kalamář atd. Dále 3 židle. Nad stolem v pozadí velká rudá pěticípá sovětská hvězda. Pro obecenstvo jsou vpravo hrubé lavice, vlevo lavice obžalovaných.

Výstup 1.

Jermak, soudní sluha Ivan.

Ivan uklízí a utírá prach. Jermak sedí na soudním stole, rukávem čistí svou poboční zbraň.

Jermak. Pozoruji, Ivane, že nejsi dnes dobře naladěn.

Ivan. To nejsem. Clovek se stává (opatrně se ohlíží.) den ode dne nespokojenější.

Jermak. Už znám tu písničku.

Ivan. Nikdy jsem nebyl tak zoufalý jako nyní. Před válkou byl jsem dobře placen jako zámečník v jednom závodě. Pak přišel převrat. Dieselovy motory se zastavily. Dělníci se hnali do revoluce, do občanské války, — nastal hlad a bída. Říkalo se nám, že jsme byli dříve otroci práce, — dnes jsme hovada.

Jermak (kývá v souhlas). Mnozí mluví tak jako ty.

Ivan. Je to nějaký život, který vedu jako soudní sluha?

Je to nějaké jídlo, co dostáváme? — Mužikovi vzali chléb, továrníkovi továrnu — dnes není v zemi ani práce ani chleba! Jak to přijde, co? (Mrští koštětem do kouta.) Jaké to svinstvo nadělali z naší krásné Rusi?

Jermak. Ivane! Kamaráde! Příteli! Buď opatrný a nedělej takový rámus. Já to vím: v duši to bolí, když vidíme nemilosrdné násilí, ale jsme bezmocní. Republika potřebuje toho násilí, aby se udržela. A my jsme v louži!

Ivan. Mnoho toho páni v Moskvě napovídají, ale toho se nenajíme. Ve skutečnosti myslí jen na své vlastní břicho . . . ti rasi domácí . . . a nafoukaní cirkusoví jezdci!

Jermak. A já musím býti rudým gardistou u těch potkanů a hladovců, u těch katů! (Prochází se s hlavou svěšenou). A já jsem jedním z nich! Zoufalství se mně zmocňuje . . když myslím na F'eodora.

Ivan (naslouchá). Mluvíš o zatčeném?

Jermak (pokračuje). Prokletá kořala, která mne tak daleko zavedla.

Ivan (uchopí Jermaka za rameno). He, mluvíš o zatčeném?

Jermak. Ano, je to můj přítel, můj ubohý přítel. (Vzdálená hudba hraje nějaký smuteční pochod, zatím co Jermak mluví.) Šlechetnější srdce nebije v Rusku! Byl to zločin, když jako kněz putoval Ruskem a činil dobrodiní ve službách Nejvyššího . . . jenž nás bude jednou všechny soudit, mne i tebe, i krvavé pány v Moskvě! — Kněz bude zde, na tomto příšerném místě, co nevidět odsouzen. Sborníkův roz-

sudek je již připraven . . . zní na smrt! (zoufale.)
A já . . . já . . . ?

Ivan (hudba dohrála). Vzpamatuj se, Jermaku, někdo přichází! — Já odejdu. (Odchází.)

Výstup 2.

Jermak, Polski.

Polski jak starý, otrhaný žebrák, je k nepoznání. Vousy krátce přistřižené, dlouhé bílé rozcuchané vlasy padají na šíji, na níž visí žebrácká mošna. Opírá se o sukovici.

Jermak. Co chcete, tatíčku? . . . Žebrat? . . . Já sám jsem žebrák!

Polski. Jermaku!

Jermak. Cože? . . . Tento hlas? Už jsem jej slyšel. Kdo jste, tatíčku?

Polski. Znáš otce Feodorova a Sergějova?

Jermak (žasne.) Jak? . . . Vy jste? . . . Polski? Čeho se opovažujete, tatíčku? Což nevíte, že brzy tu bude soud . . . nad Feodorem?

Polski. To vím, proto jsem přišel. Chci při tom býti, až bude můj slavný syn odsouzen.

Jermak. Jaké nebezpečí pro vás!

Polski. Proto jsem se přestrojil za žebráka. Vousy jsem si ostříhal a nasadil jsem si bílou paruku. Jako otec musím býti při tom, když moje dítě . . . bude k smrti odsouzeno.

Jermak. Ale což, jestli vás při tom poznají . . . a . . . ?

Polski. Co na tom? Jsem přesycen tímto životem

Rád se postavím podle Feodora . . . a přijmu kulku.
Jermak (trhne sebou, pro sebe). Postavit se vedle Feodora a přijmout kulku? (Pohlíží k nebi, jakoby odtud přicházelo svaté rozhodnutí.)

Polski. Ale budu opatrný, neboť mám syna ještě, Sergeje, který mne potřebuje.

Jermak (smutně). Moje srdce překypuje! Nemohu ani říci, co se v něm děje. A přece, musím zůstatí statečným, tatíčku. Soud bude přísný, Borovič je při něm. Srší pomstou za výprask, který dostal.

Polski (usedá na lavici obžalovaných.) Tu bude za chvíli seděti můj syn Feodor?

Jermak. To je lavice obžalovaných.

Polski (smutně). Můj ubohý, dobrý hoch!

Jermak. A já . . . musím náležeti k jeho nepřátelům. Bůh mi svědkem, jak toho lituji! (Náhle dojat kleká před Polskim a klade mu hlavu na kolena.) Můžete mi odpustit?

Polski (klade žehnaje ruku na hlavu Jermaka). Jermaku, já vím, jak trpíš. Ruský národ prodělává své veliké pašije . . . a v tobě poznávám zmučenou ruskou duši. (Slyšeti kroky, Jermak rychle povstává.)

Výstup 3.

Jermak, Polski, Borovič.

Borovič vstupuje surově a hřmotně, bič v pěsti. Za touto surovostí skrývá se však, jak je nešťasten. Často se zamyšleně zarazí, pak opět se vzteká atd.

Jermak (chvatně). To je Borovič! Tatíčku, držte se statečně.

Borovič. Nu, — co se tu děje? Je všechno přichystáno k zasedání soudu? — A tento lump zde . . . co tu chce? Marš ven!

Polski (chvějícím se hlasem). Chtěl jsem býti při soudu.

Borovič. Sem nemá dosud nikdo přístup. Ven! (vystrčí Polského.) Znáš ho?

Jermak. Je to asi nějaký žebrák.

Borovič. Žebrák! Celé Rusko je žebrák! Proklatě, co pak máš vyjednávat s tím chlapem?

Jermak (trochu vzrušen). Ten člověk je slušný! — A co ten způsob? — Já jsem —

Borovič. K řasu, drž hubu, . . . nebo tě udám u komisaře Gurka! Rozumíš? . . . Jsem dobře zapsán v Moskvě; rozumíš? Už tu byl soudce Sbornik?

Jermak. Ne.

Borovič. A Koroča, zkrachovaný mužík, byl tu?

Jermak. Ne.

Borovič. A to zde stojíš a zevluješ na mne? Vždyt přece víš, že Koroča tu musí býti jako přisedící soudu. Hni se a okamžitě jej zavolej!

Jermak. Ale jestli . . .

Borovič. Hrome, klid se! (Jermak odchází.) Ha, já kypím vztekem! Zřezali mne! — Boty jsem musel lízat! — Já přednosta obce! . . . Zakuklená holota to byla! . . . (Rozčileně chodí sem tam, rukama rozhazuje, bičem praská, nebo s rukama na zádech.) Svět bych na kusy roztrhal — a přece bych hned plakal . . . Poljo . . . Já bych byl jinačí, ale ty jsi

uprchla přede mnou, surovcem, a tu mne pojala zuřivost! . . . V očích tvého bratra tě poznávám, ale — ne, ne, — on je ztracen, musí zemřít! — Nešťastná rozervanost v mé hrudi!

Výstup 4.

Borovič, Kaj.

Kaj. Tu jsem, pane!

Borovič. Já vidím, že jsi to ty, Kaj. — Co je?

Kaj. Já jsem vám prozradil kněze, syna Polského. Pamatujete si?

Borovič. Inu ovšem pamatuji si. Větší služby jsi mně nemohl prokázati.

Kaj (vztahuje ruku). Ale služba za službu.

Borovič (drsně). Co — jak to myslíš?

Kaj. Mluvili jsme, myslím, o 300 rublech?

Borovič (plácne Kajovi na nataženou ruku). Poslechni, Kaji: předně nemáš říkat všecko, co si myslíš, a za druhé, „myslit“ je dnes v Rusku nebezpečno.

Kaj (pro sebe). Aha! Mizera mne chce ošidit!

Borovič. Uložil jsem ti, abys vypátral zakuklené darebáky; jak to dopadlo?

Kaj. Nemohl jsem je doposud vypátrati.

Borovič. A to jsi špehoun? Osel jsi!

Kaj. Pane . . . !

Borovič. A máš tolik drzosti žádat 300 rublů?

Kaj. Ale komisař přece řekl, že vy . . . ?

Borovič. Mlčíš, neřáde! — 300 ran bičem dostaneš

místo rublů! — Ještě ceknout a půjdeš na ďábelské ostrovy, rozumíš?

Kaj. Už mlčím.

Borovič (podává svůj notes). Už jsi dostal ode mne 300 rublů, rozumíš?

Kaj (drbe se za uchem). Pravda, rozumím!

Borovič. Zde mi potvrdíš obnos, nebo ti dám bičem do tváře. (Kaj podepisuje). Tak, to mi stačí. (Odchází.)

Kaj. Lump jeden! To je ta nová spravedlnost v Rusku? Teď si dá vyplatit těch 300 rublů, bude za ně chlastat vodku a já — utřu nos! — Ale tak to chodí! — Jsem ještě příliš malý, příliš slabý. Jen velcí lumpi mají dnes . . .

Výstup 5.

Kaj, Koroča.

Koroča (vstoupil při posledních slovech Kajových). Pozor, příteli! Nesmíš říci všechno, co si myslíš, i když jsi špehounem! I stěny mají uši.

Kaj. Dej mi pokoj, nejsem dobře naladěn.

Koroča. Zase jsi chlastal ocet? Tu máš, zavdej si vodku. (Nechá Kaje pít a pije pak sám.) Jak je to, Kaji? Vid, že jsi prozradil, to jsem ti nedávno pověděl o Polském a jeho synu Feodorovi?

Kaj. Nežvaň o tom.

Koroča. Mizerný špehoune! — Kdybych to byl věděl! — Polského je mi líto.

Kaj. Buď potichu, jsem dost vytrestán!

Koroča. Dobře ti tak! Jidáš byl první špehoun a také neměl štěstí na stříbrňáky.

Kaj. Ale oběsit se může někdo jiný, ne já.

Výstup 6.

Kaj, Koroča, mužíci, Polski.

Mužíků může býti libovolný počet, mezi nimi Polski. Jsou to jiní mužíci, než v druhém jednání. Mohou býti mezi nimi i jiní, na př. mladí tovární dělníci bez zaměstnání atd. Polski sedí na předním kraji lavice. Příchod diváků a zaujímání míst děje se živě a něco hlučně. Koroča podává některým ruku.

1. mužík. No, to jsme přišli právě včas.

2. mužík. Dnes, tuším, bude se projednávat zajímavý případ.

3. mužík. Černokabátník, přijde na lavici obžalovaných, to je vždycky zajímavé.

Dělník. To nestojí za námahu. V Leningradu odsoudili nedávno v jednom dni 17 černokabátníků. Jednoduše je zastřelili a pak je hodili na mrchoviště.

Polski (sténá). Ó, můj Bože! (svěsí hlavu).

1. mužík. Co je vám, tatičku?

Polski. Děkuji, už je lépe.

Dělník. Ale nejen kněžím se tak vede. Desetitisíce mužů mladých i velkých bylo přes noc vyhnáno ze dvorců do stepi a byli odstřeleni jako králíci. To už dnes tak máte.

Koroča (zasedl zatím za soudní stůl).

2. mužík. He, Koročo, pěkný neřáde, jsi dnes snad

přisedícím? Kdy pak začne už ten kraval?

Koroča. Už to dlouho nepotrvá. (Všichni se baví více nebo méně.) Borovič je druhý přisedící. Myslím, že už přichází.

Výstup 7.

Předešli, Borovič, Ivan.

Borovič (vstoupí, přítomní povstanou na chvíli. Počíná si velmi důležitě a rozvalí se za soudním stolem, kde promluví několik slov s Koročou. Ostatní strčí hlavy dohromady.)

2. mužík. Tedy zase odstřeleno 17 černokabátníků?

Borovič. Kde to?

2. mužík. V Leningradě. (Borovič mluví s Koročou.)

Dělník. Přinesl jsem právě zprávu. A nyní poslyšte, co o tom píše český list: (Vstává a čte.) „17 kněží zastřeleno. Co na tom Evropě a světu záleží? — V Kremlu pořádají bezbožní mesiášové přednášky před zoufalým a vyhladovělým lidem o vykoupení světa, jak oni mu rozumějí. Zatím svět bude vykoupen obětí mučedníků nezměrného Ruska, jež ponořeno je v hluboké mlčení.“ — Co tomu říkáte?

1. mužík. Jsou různá mínění. Máme i my v naší zemi dost lidí, kteří stejně smýšlejí.

Dělník. Nepatříte k nim snad i vy?

1. mužík. Byl bych blázen! Myslíte, že mám zálsuk sednouti si na lavici obžalovaných?

3. mužík. Dnes není radno říci, co si myslíme.

2. mužík. Mínění o bolševictví jsou stále zmatenější.

Profesor Berdiajeff praví na př. —

Ivan (vstoupí a oznamuje). Pozor! Slavný soud! (Zůstává pak stále u dveří). Občas vychází nebo přináší různá akta.

Výstup 8.

Předešli, Sbornik, Gurko.

Všichni na chvíli vstanou. Sbornik a Gurko zasednou k soudnímu stolu. Zdraví se; listuje se v aktech, píší se poznámky, baví se, čilý obraz.

Sbornik (zapálí cigaretu a nabízí také Gurkovi; pak povstává). Zjistil jsem, že přísedící byli řádně svoláni a dostavili se. Zahajuji soudní řízení proti knězi Feodorovi Polskému. Vyzývám soudního sluhu, aby dal předvésti uvězněného. (Ivan odchází.) Publikum pak žádám, aby se chovalo klidně při přelíčení, které bude velmi krátké, jinak bude prostor pro posluchače vyklizen.

Výstup 9.

Předešli, Feodor, rudí gardisté.

Veliké ticho a napjetí, když vězeň je veden rudými gardisty k lavici obžalovaných. Při tom může hudba hrát jemně, několik taktů písně o Volze. Otec Polski ztěží potlačuje svoji bolest.

Sbornik (nějakou chvíli hovoří s přísedícími vpravo i vlevo, jakož i s Gurkem, pak listuje v aktech, konečně se obrací k obžalovanému, jenž stojí před ním v kněžském rouše). Obžalovaný Feodore Polski! Jste obviněn, že jako kněz jste nedbal zákonů so-

větských. Ano, jste usvědčen, že jako podomní obchodník jste v přestrojení se potuloval zemí, abyste pracoval v duchu Církve. Popíráte to?

Feodor. Ne.

Sborník. Vyučoval jste děti náboženství?

Feodor. Ano, všude, kde mne o to žádali. (Při těchto otevřených odpovědích jsou všichni za soudním stolem vzrušeni a hlavy zůstanou v pohybu. Gurko píše si poznámky. Borovič ztrnule dívá se před sebe, pozorovati je v jeho nitru boj. Jermak pozoruje starého Polského, jenž stěží se ovládá.)

Sborník. Věděl jste, že sovětský zákon zapovídá vyučovati náboženství osoby mladší 18 let?

Feodor. Ano.

Sborník. A přes to jste vyučoval?

Feodor. Ano, neboť zákony boží a církevní jsou vyšší.

Sborník (přísně). Tu neplatí jiný zákon mimo sovětský! Musíte volit, koho chcete uposlechnout.

Feodor. Poslechnu pouze božího zákona a zákona svého svědomí. Jestli sovětská vláda mně poručí, abych jednal proti svému svědomí, neposlechnu. (Všeobecné pohnutí). Svědomí je nad zákon. Žádný zákon, který je proti svému svědomí, neváže.

Sborník. Vaše svědomí je nám lhostejné.

Feodor. Pro mne má veliký význam. Je důležitější než elektřina a parní stroje.

Sborník (jizlivě při zapálení nové cigarety.) No, uvidíme. — Kázal jste někdy, ač jste předem neukázal své kázání vládnímu censorovi?

Feodor. Ano.

Sbornik. Kde? Kdy? Před kým?

Feodor. Kde byla příležitost; činil jsem tak v soukromých místnostech. Často bylo přítomno až 150 věřících!

Sbornik. Dobře. Nač třeba více důkazů? Vaše přiznání postačuje. Vaše duchovní činnost je kritikou sovětské vlády a nepřetržitou řadou protirevolučních činů. Vaše pohrdání zákonem přesahuje všechnu míru.

Feodor. Jako křesťan nejsem odbojníkem, ale miluji své náboženství nade všecko.

Sbornik (zuřivě mrští svazkem aktů na stůl). A já pliji na ně, jako pliji na každé náboženství! Není zákona, leč zákon sovětů a dle tohoto zákona musíte umřít! (Neklid. Polski se skácí. Jermak se ho ujímá.)

Jermak. Pozor, tatičku, nesmíte se prozradit.

Sbornik. Co to praví rudý gardista?

Jermak. Stařec byl zachvácen slabotou; řekl jsem mu, že jej vyprovodím ven. (Jermak a Ivan odvádějí Polského.)

Sbornik (když nastal klid). Rozsudek zní: Vinen. Zítra bude v lese nad vězněm Feodorem Polskim proveden prachem a olovem. Prohlašuji tímto soudní řízení za skončené. Odsouzený budiž odveden. (Usa a Aleški odvádějí Feodora.)

Gurko (povstává). Ještě slovo bych připojil jménem vlády jako komisař: Všecky činy odsouzeného — bez výjimky — mají známku zřejmě protirevolučních úmyslů. Pohrdá zákony státními a poslouchá dle vlastní výpovědi jen zákonů svého tak zvaného

Boha a svědomí. Hlavní snahou odsouzeného bylo, aby svými činy prospíval Církvi a škodil státu. Ale my neuznáváme Boha ani svědomí. Pan soudce Sborník pravil vším právem, že na každé náboženství, plivá a že není zákona kromě zákona sovětů. Necht' přísné potrestání duchovního je výstrahou, že zákon náš nezná žertů s těmi, kteří ho nedbají. (Všichni odcházejí, každý s jiným pocitem. Sborník podává ruku Gurkovi.)

O p o n a p a d á .

IV. jednání.

Les jako v 2. jednání. V pozadí chvojím pokrytý výstupek, na němž se v poslední scéně objeví Genius.

Výstup 1.

Sbornik, Gurko.

Oba se procházejí, ruce vzadu, nebo kouříce cigarety, pomalu sem a tam.

Gurko. Pravda, říjnová revoluce ukončena tím, že třída dělníků byla osvobozena ze jha kapitalismu a z moci statkářů, ale nepodařilo se jí zničití vliv Církve.

Sbornik. Aspoň ne dokonale. Vždyť ještě včera jste slyšel, jak ten mladý kněz hrdě se hlásil k své Církvi.

Gurko. A v tom je pro nás nebezpečí. Takoví kněží mají vliv na laiky a jejich vliv působí, že občané se nám vzpírají a tajně politicky proti nám agitují.

Sbornik. Tomu právě musíme čeliti drakonskými rozsudky.

Gurko. Vláda to předvíдалa a zakázala článkem 119 trestního zákona používati náboženských předsudků k zničení sovětské moci.

Sbornik. O toto se opíraje vynesl jsem včera rozsudek. — Muselo se tak státi, ač je vlastně věčná škoda, že musíme ničití tak mladý život. Jak obrat-

ný a neohrožený je tento odsouzenec. Jak mu zářily oči samým nadšením, když se hlásil ke své Církvi.

Gurko. Upřímně řečeno, i já měl tentýž pocit. A — budme si mezi sebou zcela upřímní: Kdo z našich by šel na smrt s takovým nadšením, jako tento mladý kněz.

Sbornik. Nikdo. — Naši bolševici poslouchají vládu ze strachu, křesťané však poslouchají svou Církev z nadšení. Jaká moc se tu skrývá? Je to táž otázka, kterou si dávali za časů Neronových.

Gurko. Člověka by to málem mátló. — Říše římská so rozpadla, Kříž zvítězil. Mělo by se to i nyní opakovati? Má jednoho dne zapadnouti hvězda hrdá sovětů, jako římský orel? — Ale to jsou zbytečné otázky.

Sbornik (si zapaluje o cigaretu Gurkovu). Za svých studií v Bonnu slyšel jsem kdysi proroctví, dle něhož . . . ale ne, bylo by směšné mluvit o tom.

Gurko. Myslíte proroctví o návratu Ruska k církvi?

Sbornik (směje se). Ano.

Gurko. I my jsme se tomu smáli, ale . . . nemožné to není. Dlužno povážiti, že moc, jež nadchne své stoupence k takovému statečnému vyznání, jak to činí tato Církev, jednou dobude celého světa.

Sbornik. Příklad, jak duchovní moc v malém dovede upoutat, zažil jsem včera na přednostovi obce Borovičovi. Vždyt byl naším přisedícím při soudu.

Gurko. Vzpomínám si.

Sbornik. Člověk úplně surový, jemuž je láhev vodky

nejvyšším ideálem. Nebylo vám nápadné, jak za přelíčení ztrnule před sebe pohlížel?

Gurko. Ano, napadlo mi to.

Sbornik. Ač to byl právě on — jak se praví, který přivedl uvězněného pod nůž, zdálo se skoro, jako by toho hitoval. Prý to byla od něho msta, protože nedostal za manželku sestru kněžovu, kterou miloval. Já ale jsem jist, že včera byl zaujat tím mladým mužem.

Gurko. Tu právě možno studovati. Snad bylo v tom trochu lásky, snad také lítost Jidášova. Stalo se už často, že mstiví lidé si dokonce vzali život, když svoji pomstychtivost zchladili.

Sbornik (dívá se na hodinky). Blíží se doba poprav. Co nevidět budou tu rudí gardisté. Pojďme zatím kousek dále. (Oba odejdou.)

Výstup 2.

Polski.

Polski (oblečen jako v 1. jednání, jen vousy zůstaly krátké, a dlouhé bílé paruky rovněž nemá. Vystupuje jako zlomený otec, usedne unaven na lavici.) Vlast? . . . Říkají mi, že mám opustiti svou vlast a hledati pokoje na cizí hroudě! — Ne, cizina mi nikdy nemůže nahraditi vlast. — Sergěj? Ano . . . ten může, ten má jíti pryč, aby volal do světa, co my trpíme! . . . Sergěj je mladý, dožije se ještě červánků, rozkvětu naší ujařmené vlasti. Šťastného rozvoje. Pak bolševický drak bude ležeti v prachu, — sražen vyšší mocí. Ale Feodor — — ó, můj synu! (Sedí nachýlen, tvář zakrývá rukama.)

Výstup 3.

Polski, Sergěj.

Sergěj (oblečený v lodenový šat, s hrubou holí.) — Otče! Už zase rozbolněn? Žije Bůh na nebi a . . . můžeme se pomstít!

Polski. Sergěji, můj synu! Nemluv tak. Jak můžeš jedním dechem vysloviti „Bůh“ a „pomsta“? . . . Sergěji!

Sergěj (prochází se.) Chvěji se horlivostí. Vidím tvé utrpení a — můj ubohý bratře! Tato země má píti jeho nevinnou krev! . . . Brzy . . . ach, brzy!

Polski. Bůh odvrátí od nás opět svou trestající ruku, můj synu, až bude Rusko vyčištěno. Nezhoršuj naše nynější postavení nějakým ukvapeným činem. Bože můj, vždyť už je dost těch útrap.

Sergěj (přitlumeně). Již není domů božích, naše oltáře jsou zbořeny, . . . a vraždí naše kněze. Otče, kdo může na to pohlížeti a nezatínati pěstě svatým hněvem?

Polski. Znáám tvého ohnivého ducha a žehnám mu. Ale Bůh ho chce míti k větším věcem než je pomsta. Kdo ví, k čemu tě určil. — Sergěji, musíš do světa, mezi národy, tam tvoje místo. Tam máš — tam budeš pracovat pro lepší budoucnost Ruska. Tak už jsem ti to řekl!

Sergěj. Otče, slyšel jsi již o oběžníku, který poslal moskevský svaz průmyslníků mezi dělníky hlavního města? Obsahoval otázku: zda jsou dělníci pro Boha nebo proti Bohu.

Polski. Nepamatuji se, že bych o tom slyšel. Mnoho takových věcí se dnes děje.

Sergěj. V záhlaví dotazníku bylo napsáno: „Kdo je pro Boha, je zrádcem proletářského státu sovětského“. Oběžník musel býti podepsán od každého dělníka plným jménem. 75 procent prý hlasovalo proti Bohu, aby nezemřelo hladem. 25 procent hlasovalo pro Boha, budou museti zemřít a Evropa se o tom ani nedoví.

Polski. 25 procent je hrdinů, . . . to je mnoho. Ti ostatní tak učinili ze strachu, snad aby zachránili ženu a děti. Mnozí z nich budou asi . . . (dívá se upřeně vlevo.)

Sergěj. Co zas máš, otče?

Polski (povstává). Pojďme, . . . vidím Boroviče.

Sergěj. Ha, už jej také vidím. — Ten darebák.

Polski. Sergěji!

Sergěj. Když jej spatřím, dostávám vztek, hned bych jej zabil.

Polski (táhne Sergěje za ruku vpravo). Nečiň mi toho! Chceš poskvrniti čistou oběť svého bratra?

Sergěj (zápasí v duši). Ó, otče, nevíš, čeho na mně žádáš.

Polski. Pohled, potácí se, — zdá se býti jako po-
matený, — opilý! A v ruce drží provaz!

Sergěj. Snad dokonce jidášský provaz.

Polski (naléhavě). Pojď, pojď, odejděme. (Oba odejdou vpravo.)

Výstup 4.

Borovič.

Borovič (bez klobouku, vlasy rozcuchané, provaz v pěsti; ztrnulý pohled zoufalce). Ještě není konec, — ještě žije, — ale brzy, brzy! — Ó, tyto oči! — Nemohu, — na ně zapomenouti! . . . Dnešní noc stál přede mnou, tento podomní obchodník, — ve snu, — jako strašidlo! — Jako krvavé strašidlo! — S lebkou zakrvácenou! — Měl ve své skřínce umrlčí hlavy, nabízel mi je! — Hrůza! — Dával mi je, — a házel je za mnou, když jsem utíkal! — Provaz! — Provaz! — Ó, ty můj nádherný provaze! — — Proč mne nevytrhneš z jeho moci! (Vykřikne, upřeně hledí, do prázdna ukazuje a chvěje se, ustupuje vlevo.) Tam! Tam! — tam přichází s umrlčími lebkami! — Kývá na mne, —ale já — já! — Ó, provaze, můj nádherný provaze! (Odešel dozadu vlevo. Chvilí je jeviště prázdné. Slyšeti, jak praskla větev. Slyšeti z dále smích — smích se blíží, vystupují muži. Dívají se a ukazují prudkými pohyby vlevo.)

Výstup 5.

Mužici, Koroča.

Slyšeti vzdálený a trhaný rachot bubnů.

1. **sedlák** (ukazuje dozadu). Koukejte! Koukejte! — Přednosta obce! Houpe se na dubu!
2. **sedlák**. Opravdu, ten chlap se tam oběsil!
3. **sedlák**. Ras! Jak nás vydrancoval!

4. sedlák. Tak už se nažral!

Koroča (přichází chvatně na jeviště). Pryč, pryč! Už jdou! (Pohnutí).

1. sedlák. Kdo je, co jde?

Koroča. Vojáci jdou! Přivádějí odsouzeného! Neslyšíte protahované víření bubnů? To je pochod mrtvých!

2. sedlák. A tu vzadu se houpe Borovič!

Koroča. Ať se houpe, musíme pryč, pryč! (Všichni kvapně odejdou. Také Kaj přeběhne jevištěm, dívá se za sebe dozadu, pak odkvapí. — Jeviště zůstává chvíli prázdné, víření bubnů při smutečním pochodu se blíží.

Výstup 6.

Rudí gardisté, Feodor jako kněz, Gurko, Sbornik. V čele průvodu Feodor, za ním tři neb — podle možnosti — více rudých gardistů, pak Gurko a Sbornik. Bubeník nevstoupí na jeviště a buben nyní umlká. Feodora vedou do pozadí, kde stojí vzpřímen. Rudí gardisté postaví se v popředí vlevo, Gurko a Sbornik vpředu vpravo.

Sbornik. Rozsudek byl právě odsouzenému přečten a on jej přijal. Je obviněn, že jako kněz působil na lid protirevolučně.

Gurko. Jednejme krátce. Chce-li odsouzený ještě něco říci, budiž mu to dovoleno.

Feodor. Umírám pro Boha za svou vlast! (Rozprostírá ruce). Duše svatý, Duše pravdy, zavítej v naše srdce; dej národům záři svého světla, aby se Ti

líbily v jednotě víry! Odpouštím vám všem! Jermaku, příteli můj, buď s Bohem!

Jermak (dojat). A já mám na tebe střílet, Feodore? Ne a tisíckrát ne!

Gurko. Blázne, co praviš?

Jermak (odhazuje zbraň, postaví se vedle Feodora, oba se obejmou). Po tvém boku je moje místo! — Umírám s tebou! (Pohnutí).

Gurko. Budiž! Vojáci, plňte svou povinnost!

Rudí gardisté (namíří, — výstřel, oba přátelé klešají k zemi.)

Sbornik. Rozsudek vykonán. Pojdme. (Sbornik, Gurko a gardisté odcházejí.)

Výstup 7.

Polski, Sergěj.

Jeviště je chvíli prázdné, zatím co zdáli opět zazní truchlivá píseň o Volze. Pak vstupují Polski a Sergěj, v němé bolesti poklekají u padlých. Opět zazní píseň. Když dozněla, vezme Polski hrst země a podává ji svému synu, jenž jest přichystán k odcestování.)

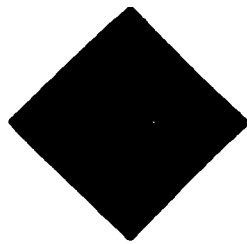
Polski. Sergěji, synu můj, chystáš se opustiti vlast. Nejvzácnější, co ti mohu dáti, je tato hrst rodné země, krví zbrocená. Svatá ruská země, zbrocená krví obou mučedníků, Feodora a Jermaka. Vezmi do vyhnanství, budiž ti drahou relikvií, požehnáním. Z ní čerpej sílu, až touha po vlasti tě bude skličovat. Z ní čerpej odhodlanost, až nebe se zastře ještě černějšími mraky, z ní však nechť ti vykvete také naděje na příští slavné doby pro naši ubohou zdrcenou vlast! (Zvolna se stmívá.)

Výstup 8.

Oba klečí skloněni. V pozadí objeví se genius na výstupku a drží v levé ruce nad skupinou věnec nebo 2 palmové listy, svázané bílou delší pentlí, jejíž konce splývají dolů. V pravé vysoko pozdvižené ruce drží kříž (z prologu.) Z počátku dívá se genius na oba mučedníky, pak obrací hlavu stranou a oči vzhůru ke zdviženému kříži, na nějž se vrhá v tomto okamžiku zář z reflektoru, kde je to ovšem možné při elektrickém osvětlení. Chvilí trvá skupina jako živý obraz.

O p o n a.

K o n e c.

Hry náboženského obsahu:

- J. G. Rosa: **Stržený kříž.** Drama o 4 jedn. II. vydání. 10 m, 3 ž. Světnice, náves. Kč 6.—.
- J. Dvorecká: **Vítězství pravdy.** Hra ze života o 3 jedn. 8 m, 3 ž. Nádvoří továrny, světnice. — Kč 5.—.
- J. Janečková: **Bezbožnice.** Hra o 4 jednáních a proměně. 7 m, 3 ž. Pokoj, náves, světnice. Kč 5.—.
- Jar. Streit. **Boj o dušičky.** Hra o 3 jednáních. 4 m, 5 ž. Pokoj, hřbitov. Kč 6.—.
- H. Švehlová: **Sestra Bohuvěra.** Obraz ze světové války o 3 jednáních. 11 m, 4 ž. Zahrada, les, pokoj. Kč 6.—.

Dodá každý knikupec aneb

NAKLADATEL J. BIRNBAUM V BRTNICI

